

Jan Neruda

* 9. 7. 1834 *Praha*† 22. 8. 1891 *Praha*

Vůdčí osobnost generace májovců; básník, autor zpovědní lyriky směle odhalující vlastní nitro a zasazující svůj život do rámce osudů národa a lidstva, v epice využívající podnětů folkloru a náboženského mýtu k postižení sociální a lidské situace soudobého člověka; prozaik sblížující literaturu s publicistikou a oživující humorné i groteskně tragické postavy všedního života, tvůrce českého fejetonu založeného na zachycení proměnlivé tváře domácí i cizí každodennosti, méně výrazný dramatik; literární a divadelní kritik zprvu prosazující zájem o sociální a psychologickou problematiku zřivotnění literatury, později usilující o rovnováhu jejího novátorství s širokou sdělností.

Narodil se v manželství vysloužilého dělostřelce, domovníka, kantýnského a později trafikanta Antonína N. a jeho druhé ženy Barbory v bývalých Újezdských kasárnách na rozhraní Malé Strany a Smíchova. Rok po N. narození koupila matka dům v Zásmukách, v němž patrně (podle narážek v díle) N. strávil část svého raného dětství. Teprve 1838 dostal N. otec povolení k pobytu v Praze, kde si otevřel krámeček a od 1841 jako vysloužilý trafikant v Ostruhové (nyní Nerudově) ul. (nejprve v domě U dvou slunců, 1859–69 v domě U tří černých orlů). 1841 začal N. navštěvovat metropolitní školu u Sv. Víta na Hradčanech, 1842–46 byl žákem německé hlavní školy na Malé Straně, od 1846 studoval na malostranském gymnáziu, odkud 1851 přešel na Akademické gymnázium (mat. 1853). Tam se stýkal s V. Hálkem, F. Schulzem, tehdy vzniklo i jeho přátelství s předčasně (1851) zemřelým A. Tollmanem, jehož památce věnoval svou básnickou prvotinu. Původně matka projevila přání, aby šel na kněze, do noviciátu premonstrátského kláštera však nebyl přijat. Zapsal se na právnickou fakultu, odkud po třech semestrech (1855) přestoupil na filoz. fakultu, kde pobyl rovněž tři semestry a současně působil jako furýr a pak účetní v armádě (1854–55). Studií 1857 zanechal a od října učil češtinu a němčinu na ústavu Wotzelově a přednášel též v Jednotě katol. tovaryšů (do 1858), 1858 se stal suplentem češtiny na německé vyšší reálce (mezi jeho žáky byl i J. Arbes). Asi 1856 vstoupil do redakce německého liberálního pražského deníku *Tagesbote aus Böhmen* (redakci opustil, protože nesouhlasil s připra-

vovaným článkem J. Fejfalika, který v něm vyslovil pochybnosti o pravosti RKZ). Spolupracoval též s dalším německým listem *Prager Morgenpost* a od 1859 též se zábavným časopisem *Obrazy života* (1860 v něm působil jako redaktor). Na podzim 1860 vstoupil do redakce českého deníku *Čas*, vydávaného A. Krásou. 1862 však pro neshody s politickým zaměřením listu spolu s redaktory K. Sladkovským, V. Vávrou ad. *Čas* opustil a stal se členem redakce deníku *Hlas orientovaného demokraticky a federalisticky*. Když se 1865 *Hlas* sloučil s *Nár. listy* vydávanými J. Grégrem, N. se v nich stal fejetonistou, literárním a divadelním kritikem. V redakci tohoto deníku, jenž se stal orgánem liberálního mladočeského křídla české politiky, setrval až do své smrti. Vedle své činnosti novinářské redigoval 1863–64 zábavný časopis *Rodinná kronika*, v němž usiloval, též prostřednictvím ukázek z evropského kulturního dění, o vymanění českého čtenářstva z vlivu něm. zábavných časopisů rodinného typu. Krátké trvání měla spolupráce s V. Hálkem, nejprve 1865–66 v *Květech* a 1873 v *Lumíru*, 1869–74 N. ještě anonymně redigoval krejčovský časopis *Zlaté dno*. – Manželstvím nedovršeny zůstaly N. milostné vztahy. Nejdříve kvůli nezajištěné existenci ztroskotala desetiletá známost s dcerou komorníka generála řádu křížovníků s červenou hvězdou A. Holinovou, v jejímž rodinném prostředí se N. seznámil s B. Němcovou a K. J. Erbenem; pod tlakem konvence i intrik zůstalo nenaplněno citové souznění se spisovatelkou K. Světlou, jež však vyvolalo zlom v básníkově dosavadním bohémském životě (byl mj. výtečným tanečníkem a s K. Linkem a F. Hellerem vytvořil společenský tanec čes. beseda) a vedlo definitivně k rozchodu s A. Holinovou; rozvíjející se vztah k dceři továrníka ze Dvora Král. T. M. Machákové přerušila její smrt; citové vzplanutí v 70. letech k dceři správce statku ve Vlachové Březi A. Tiché nechal sám N. vyznít do prázdna kvůli věkovému rozdílu (byla o 22 let mladší); předčasně zemřela 1882 i herečka E. Bekovská, jež soudě podle korespondence vstoupila do N. života na konci 70. let, a vztah k mladičce B. Vlachové, dceři pražského brašnáře, byl už jen pozdní epizodou v životě osamělého básníka. Po matčině smrti (1869) opustil *Malou Stranu* (1870) a bydlel nejprve v podnájmu a pak v samostatném bytě u přítele, operního pěvce J. Lva v *Konviktské ul.* a 1883 přesídlil

do Vladislavovy ul., kde žil až do smrti. Lék na osobní zklamání hledal N. též v cestování: 1863 podnikl cestu do Paříže a spojil ji se studiem estetiky v Mnichově. V Paříži došlo k setkání s J. V. Fričem, tehdy vůdčí intelektuální osobností českého exilu, s nímž byl N. již předtím v písemném styku; politickým pozadím setkání byla koordinace Fričovy zahraniční činnosti s demokratickými snahami domácími. 1868 podnikl N. cestu na rakouský jih do Přímoří, Benátek a Terstu, 1869 navštívil Uhry, 1870 se vydal s podporou a v doprovodu pražského sládky E. Kittla (otce zpěvačky E. Destinové) na svou největší zahraniční cestu přes Balkán do Turecka, Palestiny a Egypta a zpět přes Itálii. Naposledy podnikl 1875 výlet do severního Německa a na Helgoland. Jako novinář pobýval od počátku 60. let několikrát ve Vídni jako zpravodaj z říšské rady a zejména ze Světové výstavy 1873. – Na počátku 70. let v souvislosti s podezřívavostí vyvolanou staročechy po odhalení konfidentské činnosti K. Sabiny (členem čestného soudu nad ním byl i N.) byla rozpoutána v deníku Pokrok proti N. kampaň, v níž byl obviněn ze spoluúčasti na pamfletu Intimní dopisy z Prahy, otiskovaném ve vídeňském časopisu Montagsrevue a sarkasticky komentujícím českou společnost (autorem pamfletu byl N. přítel V. K. Šembera). N. podal na redakci Pokroku žalobu; celá aféra byla nakonec smírně uzavřena a básníkovi se dostalo satisfakce. Zvláště v 60. a 70. letech vyvíjel N. i bohatou činnost spolkovou, a to v Umělecké besedě, ve Výboru pro vybudování Nár. divadla a ve spolku volnomyšlenkářů. Značnou iniciativu prokázal při zakládání Spolku čes. žurnalistů (1877 místopředseda, 1879 předseda). – Od 1880, kdy onemocněl při letním pobytu ve Vlachově Březí zánětem žil, byl až do své smrti pronásledován řadou chorob (vředové onemocnění léčené operativně, opakované záněty spojivek, ischias apod.), 1888 utrpěl na procházce zlomeninu nohy, která omezila jeho možnost pohybu (vycházel v doprovodu posluhy). Zemřel na zánět pobřišnice vyvolaný rakovinovým onemocněním střev. Pohřeb na Vyšehradském hřbitově se stal společenskou událostí a manifestací národního citění.

N. je vůdčím reprezentantem generace, jež se na jaře 1858 v almanachu Máj hromadně přihlásila k odkazu K. H. Máchy. V kritických polemikách i v pamfletické básni *U nás* N. účinně prosazoval proti konzervativním silám

její novou tvorbu vycházející z kontaktů se soudobou světovou literaturou a rozšiřující pohled na společnost o nové sociální skutečnosti nazírané plebejským pohledem zdola a podávané s osobní citovou účastí. V prvotině *Hřbitovní kvítí* se toto nové vidění promítlo do negujícího gesta máchovské rozervanosti. Její heinovský sarkastický postoj, posměšně glosující neplodnost konvenční poezie, vyvolal odpor konzervativců (J. Malý, V. Štulc), nevzbudil však nadšení ani u B. Němcové, F. Palackého a J. V. Friče. V *Knize veršů*, představující výběr z N. více než desetileté tvůrčí aktivity a skládající se ze tří částí, z knihy výpravné, lyrické a veršů časových, byla dosavadní poetika pochmurného rozervanectví postupně překonávána folklorní inspirací patrnou v sociálně laděných baladách oproštěných od erbenovské osudovosti, převážně cyklicky členěnou lyrikou otevřených vyznání i citově vřelými projevy básníkovy zájmu o úděl národa. Ve druhém vydání sbírky k tomu přibýly i verše trpké, leč mužné životní bilance. Život národního celku stojí též v pozadí vesmírně orientovaných *Písní kosmických*. V nich N. především směřoval k posílení duchovních snah o vnitřní přerod národa z patriarchální pospolitosti v moderní společnost. Svou koncepci založil na protikladu naivně antropomorfizujícího pohledu na vesmírné dění a poznatků soudobé vědy. Usiloval přitom o vyrovnání kontrastů, o spojení citovosti s rozumovým poznáním v ucelené pojetí člověka jako nepatrné, své omezenosti si vědomé, leč nerezignující a o svou existenci zápasící součásti kosmického dění. V *Baladách a romancích* pokračoval N. ve snaze vyslovit novodobý humanitní mýtus prodchnutý individualitou českého ducha. V epicky laděných básních konfrontoval lidově ztvárněné prastaré mýty s novodobými ideály lidské svobody a volnosti. Poslední, nedokončený stupeň na této cestě k humanitnímu sebeuvědomění národa a k vyjádření lidského významu češství vytvořily *Zpěvy páteční*. Biblické motivy transponované do obecné, všelidské podoby křesťanského mýtu tu vyústily ve vizi vzkříšení, k němuž vyzývá národ novodobá epocha demokratických revolucí. Protějškem monumentalizujících sbírek je soubor veršů *Prosté motivy*, v nichž N. vyslovil intimní prožitky básnického subjektu. Předmětný svět se v nich stal zrcadlem niterných stavů i výrazem krajinných přírodních dojmů. Za N. života nevyšla *Knih*

epigramů, v níž sevřenou formou glosoval morální, politické i obecně lidské rysy soudobého života s chápavým humorem i ironickou kritičností. Sblížení N. prózy s publicistikou znamenalo rozšíření tematického spektra dosavadní literatury a její obohacení o konkrétní sociální zkušenost. Příval životní empirie v povídkovém souboru *Arabesky* se projevil zvýšeným zájmem o lidskou psychiku v kresbě drobných lidí, často i sociálních vyděděnců (*Byl darebákem*); jejich osud autor nazřel s humorem, v prvotní fázi tvorby přecházejícím v ironii a sarkasmus, a vyjádřil stylem směřujícím k aforistické reflexivnosti. Vidění světa z pohledu „ošumělé existence“ se uplatnilo též v sociálních fejetonistických „studiiích“, objevujících čtenáři odvrácenou stranu městského života. Pokračovalo pak v obsáhlé črtě *Trhani* zachycující s chápavým humorem a s jistou dávkou sentimentu životní prostředí a úděl dělníků na stavbě železnice. Od vyhraněné sociální charakteristiky postav i prostředí se N. próza zaměřila na výjevy ze života (zvláště výrazně v črtách z cesty na Blízký východ a do Itálie *Různí lidé*) a na drobné útvary (aforismus, povídka, fejeton, nakonec i epigram); jejich kombinace ve větší skladebné celky umožnila vyvolat ve čtenáři prožitky plynulého toku života, v němž se v rozmanitosti jevů zrcadlí různé stránky lidské subjektivity. Ve vrcholném N. prozaickém díle, *Povídkách malostranských*, pak napětí mezi idyličností starosvětských zákoutí a malostí životních obzorů, věznicích člověka ve spleti předsudků a konvencí, vedlo k překonání mezi žánrového realismu a otevřelo cestu k moderní povídce, problematizující důvěru realistů v jednoznačnost poznávané skutečnosti. Glosování různých stránek dobového společenského života se N. od počátku své novinářské činnosti věnoval ve svých fejetonech. V jeho umělecké publicistice mají zvláště významné postavení fejetony cestopisné. V centru jeho pozornosti byl především městský svět. Jiný tematický okruh představují tzv. „studie“ pojednávající lehkým, „pikantním“ stylem o různých oblastech lidské praxe. Postupem doby nabyly převahy polytematické causerie umožňující pružně reagovat na životní pohyb. V dobách svých literárních začátků byl N. více než jako básník a prozaik znám svými dramatickými pracemi, především veselohrami. Pokus o tragédii ztroskotal na dramaturgických nedostatcích i na zákulisních

intrikách, které vedly k neúspěchu u publika i kritiky a které básníka spolu s jeho silnou sebekritičností dramatické tvorbě vzdálily. Osobitou součástí N. publicistiky tvořila kritika literární, hudební, výtvarná a zejména divadelní. Ve všech těchto sférách N. usiloval o demokratizaci českého umění, o zvyšování jeho úrovně i o těsné svazky s kulturou světovou. Kritika se tak měla stát svébytnou součástí národního života. Směr tvorby májovské generace udaly rané programové stati *Nyní a Škodlivé směry* z *Obrazů života*. N. v nich polemicky reagoval na odpor konzervativců (J. Malý aj.) vůči novým snahám prosazujícím spojení literatury s aktuálním společenským děním (též ve svazku s žurnalistikou) a s psychologii soudobého člověka a překonávajícím tradiční pojetí literatury založené na folklorních ohlasech. V podobném duchu polemizoval i s úzkoprsými odpůrci soudobého francouzského dramatu. Ve sporech o národní či světovou orientaci literatury zaujímal střízlivý postoj zavrhující národní uzavřenost a oceňující umělecký přínos lumírovců. Postupem času z obav z upřílišněné výlučnosti umění se přiklonil k tvorbě zaměřené na lidového čtenáře a na její národní a demokratický ráz.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Anonym druhý, Ant. Barborka, Antonín Barborka, Bartoš písař, Cikán, Hovora, Janko, Janko Hovora, Josef Vorel, Prokop Zápolský; -a, J. N., Jan N., P. Z., Δ, štírek. ■ PŘÍSPĚVKY *in*: Besedník (1862); Čas (1860–61); Čech (1864–65); Čes. Thalia (1868); Čes. včela (1877); Českomor. pokladnice (1857–64); Čes. obzor literární (1867); Dalibor (1858–59); Erinnerung (1857–58); Hlas (1862–65); Hlasy z vysokých škol (1883); Humorist. listy (1858–63, 1873–91, – posmrtně 1892; 1860 D Merenda nestřídmych, 1873–91 podobizny); Jevišťe (1885); Kalendář Humorist. listů (1859, 1880–90); alm. Krakonoš (1860); Květy (1865–70); Květy (1879–87); La voix libre de Bohême (Ženeva 1861); Lada (1889); Lípa českomoravská na rok 1863; Lit. listy (1865); Lumír (1854–65; 1854 básnický debut balada Oběšenec); Lumír (1873–90); alm. Máj 1–3 (1858, 1859, 1860; 1860 i D Žena miluje srdnatost); Messenger de Bohême; sb. Na památku K. Havlíčka a slavnosti borovské (1862); alm. Národ sobě (1880); Nár. listy (1865–91); Našinec (Chicago 1884); alm. Nová růže stolistá (1861); Obrazy života (1858–61); Osvěta (1871–90); Paleček (1876–87); Památní lístek k slavnosti ve prospěch Spolku čes. spisovatelů beletristů Máj (1890); Památník na oslavu čtyřicetiletého jubilea plesu Nár. besedy (1888); Památník Podřípského Sokola v Roudnici (1883); Plzeňské listy (1864); Podřípan (Roudnice n. Lab. 1876, 1884); Pomněnky

Neruda

na slavnost padesátiletého trvání pražského konzervatoria (1858); Posel z Prahy (1860); alm. Práce (1870); Prager Morgenpost (1859); Rodinná kronika (1862–65); Ruch (1883); alm. Růže (1860); Slavnostní list k odhalení pomníku J. Baráka (1885); Šípy (1888); Šotek (1880); Švanda dudák (1882–87); Tagesbote aus Böhmen (1856–59); sb. Vánoční album (1883); Zlatá Praha (1884–88). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Hřbitovní kvítí (BB 1858); U nás (B 1859, an.); Ženich z hladu (D 1859, i prem.); Prodaná láska (D 1859, i prem.); Francesca di Rimini (D 1860, i prem.); Já to nejsem (D 1863); Arabesky (PP 1864, rozšíř. vyd. 1880); Pařížské obrázky (FF 1864); Knihy veršů (BB 1868, rozšíř. vyd. 1873); Pro strach židovský (pamflet 1870, an.); Různí lidé (PP 1871); Obrazy z ciziny (FF 1872); Studie, krátké a kratší 1, 2 (FF 1876); Žerty, hravé i dravé (FF 1877); Menší cesty (FF 1877); Povídky malostranské (PP 1878); Písň kosmické (BB 1878); Šílení v klášteřích (úvaha, 1879); Balady a romance (BB 1883); Prosté motivy (BB 1883); Báby i baby (FF 1886); Trhani (P 1888); – posmrtně: Zpěvy páteční (BB 1896, ed. J. Vrchlický); Sešit veršů lyrických z pozůstalosti (1937, ed. M. Novotný); Druhý sešit veršů z pozůstalosti (1944, spr. 1951, ed. M. Novotný); Kniha epigramů (jako ucelená sb. poprvé in Básně 2, 1956, ed. F. Vodička). – *Překlady*: J. Rosen (N. Duffek): Jací jsou ti naši muži (1878, s J. Arbesem, an.). – *Výbory*: Výbor z poezie (1902, ed. F. V. Krejčí); Výbor z prózy (1902, ed. J. Kabelík); Vybrané básně (1902, ed. an.); Vybrané povídky (1902, ed. an.); Lví stopou (1903, ed. K. V. Rais); Různá próza (1903, ed. an.); Nerudova čítanka (1909, ed. Z. Kobza); Nová žeň beletrie (1909, ed. L. Quis); Výbor z básní (1909, ed. A. Wenig); Hradčanské pověsti (1910, ed. F. Tichý); Tři povídky malostranské (1910, ed. A. Novák); J. N. Čech a člověk v jeho spisech (1911, ed. B. Vítěk); Výbor z prózy (1911, ed. A. Wenig); Zajatecká čítanka. J. N. (Kyjev 1917, ed. an.); K základům Národního divadla (1918, ed. A. Wenig); J. N. a S. Čech Sokolstvu (1920, ed. R. V. Novák); Nerudův večer (1920, ed. an.); Nerudův odkaz (1921, ed. G. Winter); Nerudovo dětství (1922, ed. V. F. Suk); Trhani a jiní chudáci (1923, ed. M. Novotný); Žerty hravé (1923, ed. V. F. Suk); Výbor z poezie (1934, ed. K. Polák); Básně (1939, ed. J. Seifert); Český Slavín (z podobizen, 1940, ed. F. Jungmann); Klasobraní z novoročních fejetonů (1940, ed. M. Novotný); Arabesky a studie (1941, ed. K. Polák); Loretánské zvonky a jiné básně (1941, ed. B. Beneš Buchlovan); N. o hudbě (1941, ed. P. Pražák); Veliké dílo J. N. (1941, ed. F. Sekanina); J. N., básník vzdoru a víry (Londýn 1941, ed. V. Fischl); Praha (z FF 1864–74, 1942, ed. K. Polák); Obrazky ze života pražského (1947, ed. M. Novotný); Doktor Kazisvět (1948, ed. J. Kadlec); O sobě, o jiných (1948, ed. M. Novotný); Jen dál! (1949, ed. V. Kovářik); Konečně lidmi (1949, ed. J. Novák); K českému Máji (1950, ed. K. Polák); O umění (1950, ed. F. Černý); O zlatém člověku (1950, ed. M. Novotný); Výbor z poezie (1950, ed. J. Štern); Feje-

tony (1951, ed. K. Polák); Výbor z díla (1951, ed. V. Kovářik); Za národ a lidstvo celé (1951, ed. M. Vančatová); Otci a matičce (1952, ed. J. Pfefferová); Rád bych byl při vás (1952, ed. M. Novotný); Básně (1956, ed. L. Fikar, dle edice F. Vodičky Básně, 1951); Úsměvy J. N. (1956, ed. J. Vaníček); Domov a svět (1957, ed. V. Kovářik); Jak se časopisy dělají (1959, ed. S. Budín); Obrazy života chudých a utiskovaných (1959, ed. J. Brambora); Výbor z básní (Řím 1960); O Slezsku (1961, ed. V. Fíček); Dětem (1963, ed. J. Štěfánek a F. Vodička); Obrazky (1965, ed. F. Vodička); Všim jsem byl rád (1965, ed. V. Závada); Z myšlenkového odkazu J. N. (1966, ed. J. Špičák); Básně (1973, ed. F. Vodička, pod jm. M. Otruba); Necht' nový cíl dá nový den (1973, ed. J. Špičák); Binokl na očích, v ruce hůl (1974, ed. J. Šotola, pod jm. Z. Pešat); Kytka za kloboukem J. N. (1977, ed. V. Kovářik); Kniha veršů J. N. (1979, ed. V. Königsmark a R. Skřelec); Obrazy ze života (1981, ed. B. Svozil); Obrazky z domova i ciziny (1983, ed. B. Svozil); Satiry veršem i prózou (1984, ed. Š. Vlašín); Ve lví stopě (1984, ed. M. Pohorský); Zelená hvězda v zenitu (1984, ed. V. Binar); Co se v Praze všechno děje (1985, ed. Z. Ceplová). – *Souborná vydání*: Sebrané spisy J. N. (F. Topič, 1892–1904, 13 sv., ed. I. Herrmann); Sebrané spisy J. N. (F. Topič, 1907–15, 41 sv., ř. 1. 33 sv., ř. 2. Kritické spisy, 8 sv., ed. I. Herrmann, L. Quis, K. Rožek); Vybrané spisy 1–4 (F. Topič, 1921, ed. A. Novák); Dílo J. N. (Kvasnička a Hampl, 1923–26, 25 sv., nedokonč., ed. M. Novotný); Perly z díla J. N. (L. Mazáč, 1927, 10 sv., ed. Q. M. Vyskočil a V. Vitinger); Výbor z díla (J. Voves, 1941, 5 sv., ed. J. Šnobr); Vybrané práce (Čin 1941, 10 sv., ed. K. Polák, u 5. sv. zákaz distribuce); Spisy J. N. (SNKLHU a Českosl. spisovatel, 1950–76, 39 sv., různí ed.); Básně (Orbis, 1951, 1 sv., ed. F. Vodička, kritické vyd. v Nár. knihovně). ■ KORESPONDENCE: Dopisy 1 (A. Holinové z 1853 – 2. pol. 60. let, J. V. Fričovi z 1859–90, A. a E. Heydukovi z 1863–91, J. Gregrovi z 1865–91, L. Quisovi z 1875–90, A. Tiché-Práškové a její rodině z 1875–90; Spisy, sv. 37, 1963, ed. M. Novotný); Dopisy 2 (A. V. Šemberovi z 1864–82, V. K. Šemberovi z 1867–91, Z. Šemberové z 1872–91, F. Šemberové z 1882–86; Spisy, sv. 38, 1954, ed. J. Moravec); Dopisy 3 (různým adresátům z 1856–91 a dodatky k Dopisům 1 a 3; Spisy, sv. 39, 1965, ed. M. Novotný); Dopisy (dodatky různým adresátům z 1863–90; ed. A. Haman, 1976, in Aforismy a dodatky, Spisy, sv. 36); J. Wagner: Neznámá korespondence J. N. (různým adresátům z 1863–90, dopisy nezařazené do Dopisů 1–3), sb. Literární archiv 11–12, 1976–77 (1981). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Obrazy života (1859, s J. R. Vilímkem, 1860), Humorist. listy (1862 č. 40–42 v době věznění J. R. Vilímkem), Rodinná kronika (říjen 1863 – září 1864), Květy (listopad 1865 až červen 1866, s V. Hálkem), Zlaté dno (1869–74, an.), Lumír (1873, č. 1–27, s V. Hálkem); *sborníky*: Na památku Karla Havlíčka a slavnosti borovské (1862), Almanach na oslavu 25letého výročí Akademické-

ho čtenářského spolku pražského (1874, an., s jinými), *Národ sobě* (1880, s jinými), *Divadelní táčky* (1881); *knižnice*: *Poezie světová* (1871–85, s V. Hálem, F. Schulzem), *Poetické besedy* (1883–90). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL**: *Kalendářik lidstva* (1877). ■

BIBLIOGRAFIE: B. Beneš Buchlovan: J. N. a česká bibliofilie, *Bibliofil* 1931, s. 139; J. Brambora: *Bibliografie života a díla J. N.*, *Čes. bibliofil* 1942, s. 74; J. Kuncová: *Praha v životě a díle J. N.* (1974); H. Šik, M. Laiske: *Literatura o J. N.* (1976). ■ **LITERATURA**: F. V. Krejčí: J. N. (1902); A. Pražák: J. N. (1902); J. Vrchlický: *O poezii J. N.* (1903); O. Sýkora: *Humor N. fejetonů* (1905); G. R. Opočenský: J. N. (b. d., 1908); L. Quis: J. N. (1908); J. Karásek: J. N. (1910); A. Novák: J. N. (1910); A. Čermáková-Sluková: *Karolina Světlá ve stycích s J. N.* (1912); J. Housa: *O J. N. protiklerikálním* (1914); J. Kudela, J. Kopta: *J. N. (Kyjev 1917)*; V. F. Suk: *O J. N., jak žil, co vykonal a napsal* (1919); A. Novák: *Studie o J. N.* (1920) + *J. N.* (1921); J. Čeněk: *Za J. N.* (1923); F. Tichý: *J. N.* (1924); J. Vlček: *Z počátků naší poezie moderní* (1933) → *Z dějin české literatury* (1960); sb. *O J. N. (roč. Chudým dětem 1933, ed. H. Humlová; příspěv. mj. O. Fischer, P. Fraenkl, E. Heyduková, A. Novák, M. Novotný, K. Polák, A. Pražák, M. Rusínský, S. Souček, F. Strejček, F. Tichý, F. Žákavec)*; P. Fingal: *O láskách J. N.* (1934); P. Sula: *J. N.* (1934); sb. *Univerzita Karlova J. N.* (1934; příspěv. K. Domin, O. Fischer, M. Hýsek); A. Pražák: *J. N. v Litomyšli* (1937); K. Polák: *Národní myšlení Nerudovo* (1940); *Ročenka Klubu umělců na rok 1941* (přísp. L. Dostalová, A. Hofbauer, K. Horký, J. John, J. Kratochvíl, P. Kříčka, J. Kvapil, Vít. Novák, J. Obrovský, B. Půlpánová, V. Rabas, J. V. Sedlák, F. X. Svoboda, A. M. Tilschová, V. Vydra); K. Bodlák: *O J. N.* (1941); L. Páleníček: *N. a české divadlo* (1941); F. Sedláček: *In memoriam J. N.* (1941); K. Polák: *O umění J. N.* (1942); *Čes. bibliofil věnovaný J. N.* (1942, sv. 2, ed. K. Janský; příspěv. B. Beneš Buchlovan, J. Brambora, F. Halas, J. Hora, V. Jirátko, M. Novotný, K. Polák); S. Jandík: *Za nový řád* (1945); M. Pátek: *Básník a proletář J. N.* (1946); K. Polák: *N. Povídky malostranské* (1947); O. Audy, Z. Horal, F. V. Kříž: *J. N. v obrazech* (1951); *Život J. N.* 1–4 (1951, 1953, 1954, 1956, ed. M. Novotný); *Rok J. N. v datech, obrazech, zápisech a poznámkách* (1952, ed. M. Novotný); J. Arbes: *O J. N.* (1952, ed. K. Polák); F. Buriánek: *J. N. dnešku* (1955); K. Polák, M. Grygar: *J. N.* (1955); K. Štorkán: *Novinář J. N.* (1956); sb. *Konference o novinářském díle J. N.* (1959, rozmnož.; příspěv. S. Budín, F. Buriánek, M. Grygar, A. Haman, F. Jílek, V. Klimeš, K. Krejčí, F. Kubka, J. Moravec, J. Mukařovský, M. Pohorský, V. Stibořík); sb. *Z doby Nerudovy* (1959, ed. K. Krejčí; příspěv. F. Holec, K. Janský, V. Jílek, K. Krejčí, J. Moravec, M. Pišút, K. Polák, R. Pražák, F. Strejček, J. Thon, L. K. Žižka); V. Kovářik: *Mládí J. N.* (1959); S. Budín: *J. N. a jeho doba* (1960); A. V. Čičerin: *Nerudovskij etap v istorii kritičeskogo realizma* (Kyjev 1963); I. Pfaff: *J. N. a české*

demokratické hnutí v letech šedesátých (1963); O. Králík: *Křížovaty N. poezie* (1965); A. Haman: *Neruda prozaik* (1968); V. Kovářik: *N. cesta k pramenům dětství* (1971); A. P. Solovjeva: *J. N. i utvrzení realizma v české literatuře* (Moskva 1973, česky 1982 s tit. J. N. a konstituování realismu v české literatuře); V. Křivánek: *J. N.* (1983); V. Kovářik: *Daleká, široká pole* (1984); sb. *Malá knížka o Baladách a romancích* (1984, ed. J. Janáčková); J. Šfovíček: *J. N. a Liberec* (1984); sb. *J. N. 1991* (ed. V. Křivánek; příspěv. J. Bartůňková, A. Boháč, A. Haman, J. Hrabáková, L. Koubová, V. Křivánek, P. Kučera, E. Macháčková, D. Moldanová, J. Polák, A. Stejskalová, A. Stich, H. Šmahelová, V. Todorov, D. Tureček, Z. Urban, I. Vízdalová, D. Vlašínová, A. Zachová, M. Zelenka). ■ an.: ref. *Hřbitovní kvítí, Pražské noviny* 18. 12. 1857; K. (J. Malý): *Listy z Prahy a o Praze 2, Poutník od Otavy 1858, s. 249* (kritika U nás; k tomu polemika: K. S., tj. Sabina: *Literární obrazy, Obrazy života 1859, s. 32, 74*); ● ref. *Prodaná láska*: -g- (G. Pflieger), *Obrazy života 1859, s. 321*; R., *Pražské noviny* 27. 8. 1859; -a- (J. Barák, dub.), *Prager Morgenpost* 1. 9. 1859; -a- (P. Švanda), *Lumír 1859, s. 835* ●; ● ref. *Francesca di Rimini*: -x-, *Prager Morgenpost* 16. 1. 1860; !!, *Prager Zeitung* 17. 1. 1860; R., *Pražské noviny* 19. 1. 1860; -a- (P. Švanda), *Lumír 1860, s. 66*; G. P. (Pfleger), *Obrazy života 1860, s. 74* ●; ● ref. *Arabesky*: V. Kienberger, *Národ* 15. 12. 1863; -n- (V. Zelený, dub.), *Kritická příl. k NL 1864, s. 43* ●; K. (V. Kienberger): *Obrazy literární* 1. J. N., *Národ* 25., 26., 29. 6. a 5. 7. 1864; ● ref. *Pařížské obrázky*: an., *Rodinná kronika* 3, 1864/65, s. 155; -n- (V. Zelený, dub.), *Kritická příl. k NL 1864, s. 238* ●; E. Z. (K. Sabina): *J. N., Lada 1865, s. 57* → *O literatuře* (1953); ● ref. *Knihy veršů*: F. Schulz, *NL 12. a 13. 12. 1867*; V. Hálek, *Květy 1867, s. 211* → *O umění* (1954); K. Sabina, *Čes. obzor literární 1868, č. 1 a 2* ●; V. Hálek: *J. N., Květy 1868, s. 126* → *O umění* (1954); ● ref. *Různí lidé*: an., *Říp 1871, s. 2*; an., *Světlozor 1871, s. 560* ●; ● ref. *Obrazy z ciziny*: an., *Květy 1872, s. 103*; an., *Slovan 1872, s. 20*; an., *Čes. lev* 31. 3. 1872; VI., *Věstník bibliografický 4, 1872/73, s. 137*; K. T-n, *tamtéž, s. 246* ●; ● ref. *Knihy veršů* (2. vyd.): T. V. N., *Věstník bibliografický 4, 1872/73, s. 160*; F. Zákrejs, *Osvěta 1873, s. 235* ●; S. Heller: *J. N. a jeho fejetony, Lumír 1876, č. 214, 232, 249*; ● ref. *Studie, krátké a kratší* 1: F. Schulz, *NL 12. 4. 1876*; r. (J. Emler), *ČČM 1876, s. 553* ●; ● ref. *Žerty, hravé i dravé*: A. (J. Arbes), *NL 10. 5. 1877*; r., *Čes. včela 1877, s. 206*; O. Hostinský, *Osvěta 1877, s. 635* ●; ● ref. *Menší cesty*: R. (J. Emler), *ČČM 1877, s. 650*; G. E. (Eim), *NL 23. 9. 1877*; = (J. Arbes), *Lumír 1877, s. 447* ●; ● ref. *Povídky malostranské*: O. Mokřý, *Osvěta 1878, s. 788* (též ref. *Studie... 1, Žerty...*); A. V. S., *Koleda 1878, s. 423* ●; an. (J. Arbes): *J. N., Světlozor 1878, s. 525* → *O J. N. (1952) a Literaria (1954)* ●; ● ref. *Písňné kosmické*: J. Arbes, *Politik 2. 11. 1878* → *O J. N. (1952)*; J. V. Sládek, *Lumír 1878, s. 480*; B. Čermák, *Čes. včela 1878, s. 335*; F. Schulz, *Osvěta 1878, s. 950*; H-a. (H. Babička), *Koleda 1879, s. 14* ●;

S. Heller: J. N., reformátor novověké české literatury, Velký slovník kalendář na r. 1879, s. 86; K. H. Hürský (K. V. Rais): J. N., Posel z východních Čech 1879, č. 14, 16; J. V. Frič: J. N., Divadelní listy 1880, s. 250; ● ref. Balady a romance: E. Mířiovský, Lumír 11, 1882/83, s. 80; O. M. (Mokrý), ČČM 1883, s. 154; F. Schulz, Osvěta 1883, s. 362; F. Chalupa, Ruch 1883, s. 77; J. V. K., Lit. listy 1883, s. 39; an., Světozor 1883, s. 67; V. S. Sylván, Mor. orlice 9. 2. 1883; an., Obzor 1883, s. 126 ●; ● ref. Prosté motivy: E. Mířiovský, Lumír 11, 1882/83, s. 224; an., NL 28. 4. 1883; O. M. (Mokrý), Květy 1883, d. 1, s. 743; A. F. Tichý (F. Dlouhý), Lit. listy 1883, s. 88; an., Světozor 1883, s. 223; K. Škába, Domažlické listy 1883, č. 20; F. Zákrejs, Osvěta 1884, s. 70; -auf (A. Šnajdauf), Ruch 1884, s. 380 ●; O. Jedlička: J. N., sb. Slavín 2 (1883); an.: J. N., Zlatá Praha 1, 1883/84, s. 74; J. V. Peckovský (F. Pover): J. N., Lit. listy 1884, s. 107 a pokr.; F. Chalupa: J. N., Květy 1884, s. 27 + Z literární činnosti Nerudovy, Zlatá Praha 3, 1885/86, s. 227, 243, 259 a Rozhledy literární 1, 1886/87, s. 36, 66; ● ref. Bábý i baby: F. Kvapil, Ruch 1886, s. 496; F. Bílý, Rozhledy literární 1, 1886/87, s. 289; A. F. Tichý (F. Dlouhý), Lit. listy 8, 1886/87, s. 105 ●; ● nekrology: A. Š. (Šimáček), Světozor 25, 1890/91, s. 481; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 8, 1890/91, s. 488; T. (J. L. Turnovský), Zábavné listy 13, 1890/91, s. 572; an., Hlas národa 24. 8. 1891; an., NL 24. 8. 1891; J. V. (Vlček), Slovenské pohľady 1891, s. 572 → Medzi Váhom a Vltavou (Bratislava 1957); E. Krásnohorská, Ženské listy 1891, s. 185 → Výbor z díla 2 (1956); T. N. (Nováková), Domácí hospodyně 1891, s. 349; an., Čas 1891, s. 554; an., Pohřeb J. N., NL 26. 8. 1891; an., Čas 1891, s. 572 (přehled článků k úmrtí N.) ●; E. Krásnohorská: J. N. autokritik, Osvěta 1891, s. 881 → Výbor z díla 2 (1956); L. Quis: Vzpomínky na J. N., Světozor 26, 1891/92, s. 7 a pokr. → Kniha vzpomínek 2 (1902); J. Hromádka: Poměr † J. N. k náboženství katolickému, Vlast 9, 1892/93, s. 148, 240, 693; ● k tomu České veřejnosti (prohlášení spolku spisovatelů Máj podepsané 106 spisovateli), Lit. listy 1893, s. 96; jv. (J. Vodák): Glosy k Sebraným spisům J. N., tamtéž, s. 183; an., Niva 1893, s. 80, 112 ●; ● ref. Drobné klepy: jv. (J. Vodák), Lit. listy 1893, s. 149; P. Vychočil, Hlídka lit. 1893, š. 158; J. Hrubý, NL 19. 5. 1893 ●; E. Krásnohorská in České básnictví posledních dvou desetiletí, Osvěta 1895, s. 248 → Výbor z díla 2 (1956); B. Čermák: J. N., Květy 1895, d. 1, s. 18 a pokr., 1897, d. 1., s. 37 a pokr., d. 2, s. 169, 745; ● ref. Zpěvy páteční: Z. (T. G. Masaryk), Naše doba 4, 1896/97, s. 81; Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 6, 1896/97, s. 260; F. X. Š. (Šalda), Lit. listy 1897, s. 83 a Čas 1897, s. 19 → oboje KP 3 (1950) ●; J. Vrchlický: O poezii J. N., in J. N.: Básnické spisy 1 (1898) → Nové studie a podobizny (1898); J. Vlček: Tři čeští cestovatelé po Itálii v 19. století, Světozor 33, 1898/99, s. 202; L. Quis: Od kosmopolitismu k nacionalismu, Lumír 29, 1900/01, s. 5, 17, 31; J. Karásek: J. N. jako básník, Rozhledy 10, 1900/01, s. 17 a pokr.; P. M. Haškovec: Osm básní N., Obzor lit. a umělecký 1901, s. 77 a po-

kr. (o neznámých básních, N. autorství popřel F. Voříčka in J. N.: Básně 2, 1956, s. 332); F. X. Šalda: Alej snů a meditace ku hrobu J. N., Volné směry 6, 1901/02, s. 1 → Boje o zítřek (1905); J. Thomayer: O smrti Nerudově, sb. Vzpomínky členů Máje (1903); A. Nesnídal: Vlastenecké látky u N., Kramerijs 1, 1903/04, s. 40, 56, 69; V. Štech: J. N., Máj 2, 1903/04, s. 474; J. Barák in Vzpomínky (b. d., 1905); A. Stašek: Vzpomínky na J. N., Zvon 6, 1905/06, s. 4, 27, 37 → Vzpomínky (1925) a Ze vzpomínek (1964); A. Pražák: Nerudova divadelní kritika, Zvon 7, 1906/07, s. 185 a pokr. + N. o úkolu hereckém a o hercích, ČČM 1907, s. 36 + Studie o J. N., LF 1907, s. 42, 115, 350; J. Vlček: Padesát let naší nové literatury (4. Neruda), Den 21., 29. 11., 5., 8., 11., 28., 29., 31. 12. 1907 → (s tit. Z počátků naší poezie moderní) Nové kapitoly z dějin literatury české (1912) a Z dějin české literatury (1960); L. Quis: J. N., MSIR 4, 1907/08, s. 31 a pokr.; A. Novák: Večerní dialog o J. N., Novina 1908, s. 12 → in J. N.: Výbor z básní (1909) a A. N.: Mužové a osudy (1914); Z. Kobza: J. N., sb. Nerudova čítanka (1910); ● ref. ed. N. kritik: V. Mrštík, MSIR 7, 1910/11, s. 20; A. Procházka, MR 1910/11, sv. 23, s. 65; F. X. Šalda, NL 1. a 8. 10. 1911 → KP 8 (1956) ●; S. Souček: N. Balada dětská, Pedagogické rozhledy 24, 1910/11, s. 726; A. Novák: N. jako vypravěč, in J. N.: Výbor z prózy (1911) + J. N. fejetonistou Národních listů, sb. Půl století Národních listů 1860–1910 (1911) + Jak se stal J. N. národním klasikem, Učitel'ský přehled 8, 1911/12, s. 1, 33, 65 → Zvony domova (1916) a Myšlenky a spisovatelé (1940); A. Čermáková-Sluková: Působení K. Světlé na J. N., Vlčkova Osvěta 1911, s. 745; an. (A. Novák): K. Světlá a J. N., Přehled 10, 1911/12, s. 106; ● k oběma diskuse: F. X. Šalda, NL 5. a 12. 11. 1911 + Novina 5, 1911/12, s. 59, oboje → KP 8 (1956); A. Pražák, Lumír 40, 1911/12, s. 84 a 134; A. Novák, Přehled 10, 1911/12, s. 201, 282, 287; V. Dyk, Samostatnost 12. a 14. 11. 1911; M. (J. Mahen), LidN 17. 11. 1911; N. (S. K. Neumann), LidN 6. 12. 1911 → S městem za zády 1 (1922, 1969 in Spisy, sv. 6) ●; V. Pražák: Dětský motiv v české baladě, LidN 14. 12. 1911, 18. a 25. 1., 14. 3. 1912; A. P. (Pražák): N. a Durdík, Čas 20. 11. 1912, příl. Hlídka Času; Z. Kobza: J. N., Vlčkova Osvěta 1912, s. 648, 743; E. Chalupný: N. jako politický fejetonista, Přehled 11, 1912/13, s. 18 → Fejetony (1913); A. Pražák in J. N.: Freitagsgesänge und andere Gedichte (1913); J. H. (Hertvík): N. Balada o polce, ČMF 1913, s. 88; F. Strejček: N. redaktor Jan Hus v díle Nerudově, Čes. revue 8, 1914/15, s. 586 → Zvony domova (1916); K. Kačer: Generace májová a Mladé Německo, Vlčkova Osvěta 1915, s. 644; A. Novák: Nerudovi Různí lidé, Topičův sborník 3, 1915/16, s. 316 → Studie o J. N. (1920); Fdký. (F. Frýdecký): Nerudův Δ, Zvon 16, 1915/16, s. 576; an.: k 25. výt. úmrtí (přehled článků), NL 22. 8. 1916; I. Herrmann: Ze vzpomínek na J. N., NL 22. 8. 1916; A. Novák: Sociální básně Nerudovy, Naše doba 23, 1915/16, s. 820 + J. N. a otázka slovenská, Venkov 10.

a 17. 7. 1917 + Bedřich Smetana a J. N., Hudební revue 11, 1917/18, s. 45 → (vše) Studie o J. N. (1920); B. Koutník: Nerudovy názory o prozódii a metrice, LF 1917, s. 412; S. Souček: O vzniku N. Romance o Karlu IV., LF 1917, s. 240; I. Herrmann: Národní divadlo a N., Zlatá Praha 35, 1917/18, s. 404; A. Novák: J. N., sb. Z malých začátků (1918); J. Šebesta: Pramen Nerudovy Dědovy mísy, LF 1918, s. 31; F. Žákavec: O Bellmannových Erinnerungen a o N. (N. překlady do němčiny), LF 1918, s. 349; F. Kleinschnitzová: Nerudovo Hřbitovní kvítí, LF 1919, s. 278; A. Novák: Nerudova Balada tříkrálová, Venkov 25. 12. 1919; ● k 30. výr. úmrtí: K. Čapek: Tricet let (N. žurnalista), LidN 21. 8. 1921 → Ratolest a vavří (1947) a O umění a kultuře 2 (1985); M. Pujmanová-Hennerová, A. Novák, oboje Tribuna 21. 8. 1921; ksg. (K. Scheinpflug), NL 22. 8. 1921, večerní vyd.; an. (A. Macek): Básník, jehož se odřekl, Večerník RP 22. 8. 1921 → Stati o kultuře, umění a literatuře (1963); A. E. Mužík, Cassius (J. Kolman), oboje Venkov 23. 8. 1921 ●; A. Fuchs: N., Rozvoj 3, 1921, č. 21; S. Souček: Básně Se srdcem rekovým a Za srdcem, Pedagogické rozhledy 1921, s. 321; L. Piazza: K. N. básní Ve lví stopě, ČMF 8, 1921/22, s. 277; A. Novák: Ještě jeden Zpěv páteční (Ku vzkříšení), Pramen 1922, s. 3; J. Thomayer: Nerudas letzte Lebensjahre, Prager Presse 22. 1. 1922; J. Jakubec: N. pramen Písní kosmických, Naše doba 30. 1922/23, s. 471, 535; V. F. Suk: N. prozaik, in J. N.: Trhani... (1923); Z. Hásková: N. boj za českost našeho divadla, Českosl. republika 28. 10. 1923; J. Jančařík: O filozofii N. Písní kosmických, Topičův sborník 11, 1923/24, s. 178; V. Zelinka: N., Smetana, Hálek, Zvon 24, 1923/24, s. 696; M. Hýsek: N. divadelní hry, in J. N.: Psáno pro jeviště (1924); Ant. Veselý: N. dramatik, Českosl. republika 16. 3. 1924; O. Odložilík: Aus Nerudas Tätigkeit als Redakteur (Obrazy života), Prager Presse 2. 8. 1925 + Z. redaktorské činnosti J. N., Lumír 1925, s. 546; M. Hýsek: Mácha a N. (k ed. M. Novotného Díla J. N.), NL 2. 10. 1925; J. Hora: O J. N., Kmen 1, 1926/27, s. 67; E. Krásnohorská: O N., in Co přinesla léta 2 (1928) → Výbor z díla 2 (1956); F. X. Šalda in J. N.: Žerty, hravé i dravé (1929); B. Koutník: K N. rýmu, Čin 1, 1929/30, s. 731, 754; O. Dejkova: J. N. u nás, sb. Bolgarsko-čechoslovačka vzáimnost (Sofia 1930); S. Souček: Vánoční téma N. veršů, sb. Studie a vzpomínky prof. dr. A. Novákoví k 50. narozeninám (Vyškov 1930); K. Mikula: Druhý N. pramen Písní kosmických, ČČM 1931, s. 100, 293; J. Machač: N. Písně kosmické ze stanoviska vědeckého, Naše kniha 1931, s. 277, 302; B. Beneš Buchlovan: J. N. a česká bibliofilie, Bibliofil 1931, s. 139; K. Polák: J. N. über Goethe, Germanoslavica 1, 1931/32, s. 431, 2, 1932/33, s. 44; P. Bujnák: N. a Petöfi, Bratislava 1932, s. 391; O. Fischer: Nedoceněný kritik českého divadla, Rozhledy 1933, s. 65, 74 → Slovo o kritice (1947); P. Fraenkl: Postava matky v básnickém díle J. N., Rozhledy 1933, s. 65, 75; A. Novák: Po cestách básnického vývoje J. N., Lumír 60, 1933/34, s. 409 → Duch a národ (1936)

a Česká literatura a národní tradice (1995); J. Páta: J. N. a slovanský svět, ČMF 20, 1933/34, s. 250; F. X. Šalda: N. poněkud nekonvenční, ŠZáp 6, 1933/34, s. 320 → Duše a dílo (1937); K. Juda: Svatba v Kaně, Zvon 34, 1933/34, s. 404; O. Fischer: Tři citáty do N. roku, LidN 6. 1. 1934; P. Fingal: J. N. v cizině (překlady), Nár. politika 20. 6. 1934, odpol. vyd.; K. Polák: Kompozice a třídění N. Balad a romancí, LF 1934, s. 311 + N. vztah k Heinovi, ČMF 21, 1934/35, s. 38, 162, 273; ● k 100. výr. narozenin: V. Brtník, Zvon 34, 1933/34, s. 570; J. Vodák, Čes. slovo 8. 7. 1934; A. Novák, LidN 8. 7. 1934; K. Čapek: Národní světoobčan, tamtéž → Ratolest a vavří (1947) a O umění a kultuře 3 (1986); J. Karásek, M. Rutte, V. K. Müller, J. Rey, vše NL 8. 7. 1934; G. (F. Götz), NO 8. 7. 1934; F. Sekanina, Nár. politika 8. 7. 1934; J. S. Machar, Nedělní list 8. 7. 1934; K. (F. V. Krejčí), K. Polák, oboje PL 8. 7. 1934; P. Eisner, Prager Presse 8. 7. 1934; F. Mareš, Českosl. divadlo 1934, s. 178; J. Bartoš, Nedělní list 10. 7. 1934 ●; A. Novák: Studie o básnickém jazyku mladého J. N., SaS 1935, s. 87 + Fejton svědomím, LidN 21. 4. 1935; M. Scherer: Quelques sources des Tableaux parisiens de N., Revue des études slaves (Paříž) 1936, s. 236; A. Novák: Český sloh kritický let 70. a 80., SaS 1936, s. 145; L. Jehl: Příspěvek k teorii fejtonu, Tisk a politika 11 (9), 1936/37, s. 201 + Jak psal N. fejtony, tamtéž, s. 309; P. Eisner: Novinářská beletrie, tamtéž, s. 271; J. Krcar: N., jak byl, in Nejnovější zprávy z minulého století (1937); K. Polák: N. Zpěvy páteční, 27. výr. zpráva Veřejné obchodní školy... v Žižkově na šk. rok 1937/38, i sep.; M. Hýsek: O N. Zpěvech pátečních, Venkov 17. 4. 1938 + Nerudova Ukolébavka vánoční, Venkov 25. 12. 1938; K. Polák, J. Seifert, oboje in Básně J. N. (1939); J. Seifert: Kouzlo osobnosti N., Panoráma 1939, s. 122; V. Jirátk: Seděly záby v kaluži, LF 1939, s. 412 → (s tit. Architektonika N. Písní kosmických) O smyslu formy (1946); A. Pražák: N. Kosmické písně, in Miza stromu (1940); J. Hora in J. N.: Čtyři knihy veršů (1940); F. Jungmann in J. N.: Český Slavín (1940); Kd (E. Konrád): N. a jevištní výslovnost, LidN 25. 5. 1940; J. Loriš: J. N. jako kritik výtvarného umění. Volné směry 36, 1940/41, s. 104, 181; M. (J. F. Munclinger): J. N. jako divadelní kritik, Nár. divadlo 18, 1940/41, č. 12; F. Strojček: K historii životopisu J. N. (od B. Čermáka), Zvon 41, 1940/41, s. 673; J. B. Čapek: Kosmická poezie N. a Horova, Naše doba 48, 1940/41, s. 577 → Záření ducha a slova (1948); V. Müller: J. N. (divad. kritika), M. Rutte: Po stopách předků, oboje in sb. Národní listy (1941); V. Fischl in ant. J. N., básník vzduchu a víry (Londýn 1941); F. Vodíčka: Literárněhistorické studium ohlasu literárních děl. Problematika ohlasu N. díla, SaS 1941, s. 113 → Struktura vývoje (1967); M. Rutte: Do devátého desetiletí (N. novinář), NL 1. 1. 1941; M. Dvořák: Básník národní, LidN 10. 3. 1941; K. Polák: Český humor, zvláště N., KM 1941, s. 329 + N., básník sociální, Nár. práce 15. 6. 1941 + Básník člověka i kosmu, národa i lidstva, Nár. práce 17. 8. 1941; J. Nečas: N. a náboženství, Kostnické jiskry 1941,

s. 138; L.: Americký vzor N. balady (Balada helgolandská), *Nár. politika* 12. 7. 1941; ● k 50. výr. úmrtí: J. H. (Hora), *Čes. slovo* 22. 8. 1941; L. Čivrný, *Knihkupec a nakladatel* 3 (48), 1941, s. 345; M. Novotný, *LidN* 22. 8. 1941; F. Sekanina, *Nár. politika* 22. 8. 1941; J. Löwenbach, *Newyorské listy* 24. 8. 1941; fbš., *Nár. politika* 26. 8. 1941; M. Matula, *Rád* 1941, s. 422; P. Vácha (J. Fučík), *Roj* 1, 1941/42, č. 1; V. Hellmuth-Brauner, *Aktivisté* 4, 1941/42, č. 5 ●; J. Kadlec: Evropsanství a češství v básnickém díle J. N., *Nár. střed* 8. 2. 1942; E. Jánský: *Legenda o N. tragédii* (divad. kritika), *Nár. politika* 26. 8. 1942; F. Oberpfalzer (Jílek): *Ironie a humor J. N.*, *Brázda* 1942, s. 173; M. Novotný: *Básnický makuláš J. N.*, *Čtème* 1943, s. 1, 28; O. Králík: *Funkce odstavce v N. povídkách*, *SaS* 1943, s. 181 + O N. figurkách, *Akord* 11, 1943/44, s. 53 → (oboje jako součást studie *N. Povídky malostranské*) *Osvobozená slova* (1995); Z. Nejedlý in J. N.: *Stichi i povesti* (Moskva 1944) → *Velké osobnosti* (1948) a *O literatuře* (1953); K. Polák: *Nová literatura nerudovská*, *Naše věda* 1944, s. 85, 116; O. Králík: *K poetice balady*, *Kytice* 1, 1945/46, s. 268, 323 → *Osvobozená slova* (1995); M. Novotný: J. V. Frič, J. N., *Vítězslav Hálek*, sb. *Prátelský kruh Boženy Němcové* (1946); M. Rusinský: *J. N. a Slezsko*, in *Kapitolky ze Slezska* (1946); F. Hampl: *Z redakčních začátků J. N.*, *LitN* 1947, s. 136; A. Pražák: *J. N. a Národní divadlo*, *Divadelní zápisník* 1947, s. 256; A. Vyskočil in *Znamení u cest* (1947); M. Novotný in *J. N.: Povídky malostranské* (1948); O. Vašek: *N. boj o české divadlo*, A. Závodský: *K tajemství uměleckého díla*, obojí sb. *Pocta F. Trávníčkovi a F. Wollmanovi* (1948); M. Scherer: *N. a Barák*, *Slovesná věda* 2, 1948/49, s. 112; J. Štern: *Náš N.*, *Tvorba* 1949, s. 649 a 684; K. Petrů: *J. N. a Vatikán*, *My* 50, č. 33–41; E. Bílková: *K N. kritice*, *Slovesná věda* 3, 1950/51, s. 50; M. Pohorský: *Pokus o ideovou koncepci N. vývoje*, *SaS* 12, 1950/51, s. 166; O. Vašek: *August Šenoa a N. družina*, *Slavia* 20, 1950/51, s. 515; A. Pražák: *Lidovost N. divadelnictví*, *Slovesná věda* 4, 1950/51, s. 8; F. Vodička in *J. N.: Knihy básní* (1951) + in *Povídky malostranské* (1951) + in *Studie, krátké a kratší* (1952); F. Černý: *J. N. a české divadlo*, *Lid. tvořivost* 1951, s. 357; V. Závada: *K 60. výročí smrti J. N.*, *NŽ* 1951, s. 1429; M. Novotný: *Legenda o N.*, *LitN* 1951, s. 121; F. Vodička: *Poznání skutečnosti v Povídkách malostranských*, *SaS* 13, 1951/52, s. 19 → *Struktura vývoje* (1969); A. P. Solovjeva: *J. N. o ruské kultuře*, *Praha–Moskva* 1953, č. 5; V. Jílek: *N. příspěvky v Humoristických listech 1880–1886*, *ČLit* 1953, s. 181; F. Vodička: *N. tematický a jazykový program v Poetických besedách*, *NŘ* 1954, s. 103 → sb. *K jazyku a slohu našich klasiků* (1954); M. Pišut in *J. N.: Malostranské povídky a iná próza* (Bratislava 1954) → *Literárne štúdie a portréty* (1955); M. Novotný: *Romanopisec J. N.*, *HD* 1954, s. 403 (k tomu polemika K. Krejčí: *Romanopisec J. N. aneb Kosmický sen nerudovského badatele*, *HD* 1957, s. 319); I. Pfaff: *J. N. a východní otázka v letech 1875–1879*, *ČLit* 1954, s. 135; K. Kosík: *N. myslitel*,

LitN 1954, č. 39; A. Matuška: *K N. češstvu*, *Kultúrný život* 1954, č. 42 → *Pre a proti* (1956, česky 1959); K. Šabina: *Hřbitovní kvítí od J. N.* (otisk z rukopisu), sb. *Čeští radikální demokraté o literatuře* (1954); J. Kopecký: *J. N. a Národní divadlo*, *Divadlo* 1954, s. 1036; K. Polák: *N. a Slovanstvo*, *Slovenský přehled* 1954, s. 187; M. Pohorský: *Poznámka o skupině N. žáků*, *ČLit* 1954, s. 188; K. Štorkán: *N. cesta ke kritickému fejetonu*, *Českosl. novinář* 1954, s. 204; V. Lacina: *J. N. a tradice české satiry*, *LitN* 1954, č. 31; A. Závodský: *Dva obrazy iluzionistů v N. Povídkách malostranských*, *SPFF* Brno, ř. D-lit. vědná, 1955, s. 100; J. Mukařovský: *Několik poznámek k otázce vývoje umělecké formy*, *ČLit* 1955, s. 1; F. Vodička: *Motivace „rozervanosti“ v N. poezii let padesátých*, tamtéž, s. 18 → *Struktura vývoje* (1969); I. Pfaff: *J. E. Sojka a J. N.*, *ČLit* 1955, s. 67; M. Laiske: *N. překlady maďarských básníků*, tamtéž, s. 85; M. Pohorský: *O tzv. kosmopolitismu májovců*, tamtéž, s. 108 → (přeproc.) *Portréty a studie* (1974); J. Janů in *J. N.: Básně* (1956); I. Pfaff: *J. N. a Rusko*, *ČLit* 1956, s. 193 (k tomu E. Hermanová, *Českosl. rusistika* 1957, s. 169); F. Vodička in *J. N.: Básně 2* (1956); O. Králík: *N. a Barák*, *SVŠP Olomouc, ř. Jazyk a literatura*, sv. 3, 1956 + *Švedství Anny Holinové*, *HD* 1956, s. 107 + *N. nebo Barák?*, *LitN* 1957, č. 47; ● k tomu diskuse: V. Justl, *HD* 1957, s. 136 + *LD* 4. 10. 1958; F. Vodička, *LitN* 1958, č. 4; O. Králík, *SISb* 1958, s. 355 + in *Z doby Májů* (1958); V. Běhounek, *NŽ* 1958, s. 630; M. Novotný, *LD* 15. 10. 1958 ●; F. Vodička in *J. N.: Studie, krátké a kratší 2* (1957); T. Spunarová, P. Spunar: *Neznámý rukopis Prostých motivů J. N.*, *Sborník NM v Praze, ř. C*, 1957, s. 1; M. Škofěpová, J. V. Bečka: *Sloh Povídek malostranských*, *Čes. jazyk* 1957, s. 10; R. Pražák: *J. N. a maďarská literatura*, *SPFF* Brno, ř. D – lit. vědná, 1958, s. 91; S. Budín: *O fejetonu vůbec a o N. fejetonu zvláště*, *Novinářský sborník* 1958, s. 35; A. Haman: *O vývoji jednoho motivu v N. próze*, *ČLit* 1958, s. 460; B. Beneš: *Lidová slovesnost a poezie J. N.*, *O literatuře*, sb. *Vědeckých prací VŠP v Brně* (1958, s. 5); I. Pfaff: *J. N. a polské revoluční hnutí*, *SISb* 1958, s. 490; K. Kostroun: *N. satira U nás*, sb. *O české satíře* (1959); M. Pohorský: *N. básnická tvorba z let 70. a 80.*, *ČLit* 1959, s. 128; M. Grygar: *N. črta jako druh umělecké publicistiky*, tamtéž, s. 295; A. Haman: *N. Arabesky ve vývoji české prózy šedesátých let*, *ČLit* 1960, s. 298; K. Kosík: *Nerudovská hádanka*, *Plamen* 1961, č. 8; M. Červenka: *Nerudovské nápady*, *LitN* 1961, č. 33; F. Vodička in *J. N.: Menší cesty* (1961); M. Ivanov: *Nerudovský rébus*, in *Historie skoro detektivní* (1961); M. Pohorský in *J. N.: Divadelní hry* (1961) → *Portréty a problémy* (1974); L. Novák in *J. N.: Výtvarné umění a hudba* (1962); J. Císař: *Sbírání sil*, in *Život na jevišti* (1962); J. Purš: *J. N. a Bratři červeného praporu*, *ČCH* 1962, s. 469; V. Justl: *O jednom motivu (ke genezi prózy J. N. U tří lilíí)*, *SPFF* Brno, ř. D – lit. vědná, 1964, č. 73; A. Haman: *Próza májovců*, *ČLit* 1964, s. 292 + *Žánrový realismus v české próze 2. poloviny 19. století*, sb. *Realismus a moder-*

nost (1965); F. Vodička: Koncepce modernosti v N. literární kritice, sb. Z dějin české literární kritiky (1965); I. Pfaff: N. cesta za polskou revolucí, *Slavia* 1965, s. 55; E. Hermanová: O umělecké výstavbě Povídek malostranských, *Slavia* 1965, s. 83; V. Závada in J. N.: Všim jsem byl rád (1965) → Krajina a lidé mého srdce (1975); I. Pfaff: J. N. a české revoluční polonofilství, *Slavia occidentalis* (1965, s. 75; k tomu poznámka K. Krejčí, *ČLit* 1967, s. 93); J. Mukařovský: J. N. jako kritik české literatury, in J. N.: *Literatura 3* (1966); D. Jeřábek: K některým problémům Hřbitovního kvítí J. N., *SPFF Brno, ř. D – lit. vědná*, 1966, č. 7; O. Králík: Kdo byl mrzutý na jaře 1858? (N. a Barák), *Věda a život* 1968, s. 722; V. Königsmark: Významotvorné možnosti fabulované prózy (též u J. N.), *ČLit* 1970, s. 1; P. Vašák: Vztah mezi délkou a funkcí věty v N. Arabeskách, *ČLit* 1971, s. 272; ● P. Vašák: Metody ustanovení sporného avtorstva (problema Barák – N.), *Prague Studies in Mathematical Linguistics* 1972, s. 143; O. Králík: Problém Barákovy autorství, *ČLit* 1973, s. 179; P. Vašák: Barákovy autorství jako problém, *ČLit* 1974, s. 145; E. Macek: Biografická realita J. Baráka a jeho básnické texty, tamtéž, s. 156 + Králík kontra Barák, sb. *Literární archiv 8–9, 1973–74*, s. 195; O. Králík: Jaro 1858, *SPFF Brno, ř. D – lit. vědná*, 1993 (psáno 1974), č. 40 ● J. Hubáček: K interpretaci N. Hastrmana, *Čes. jazyk a literatura* 22, 1971/72, s. 193; A. Haman: Die Veränderungen der Erzählfunktion in der... Prosa von J. N., sb. *Probleme des Erzählens in der Weltliteratur* (Stuttgart 1972); J. Šotola (pod jm. Z. Pešat): Život a dílo J. N. + Humor a moudrost J. N., oboje in J. N.: *Binokl na očích*, v ruce hůl (1974); A. Stich: J. N. jako teoretik a praktik jazykové kultury, *NŘ* 1974, s. 225 → Od Karla Havlíčka k Františku Halasovi (1996); M. Čechová: K morfoloické stránce povídek J. N. a V. Háčka, *NŘ* 1975, s. 118; M. Kubínová: Významová výstavba básně *Moje barva červená a bílá*, *Estetika* 1976, s. 180; Z. Lajkep: Pokus o přehled a hodnocení dosavadních názorů na divadelněkritickou činnost J. N., *SPFF Brno, ř. D – lit. vědná*, 1976/77, č. 23–24; K. Hausenblas: Řeč o řeči v N. povídce *U tří lilí*, *SaS* 1977, s. 336 + K celkové charakteristice textů (P U tří lilí), *Českosl. přednášky pro 8. mezinár. sjezd slavistů v Záhřebu. Lingvistika* (1978), oboje → *Od tvaru k smyslu textu* (1996); M. Pohorský: *Poezie družiny májové*, sb. *V překrásném měsíci máji* (1979); K. Štorkán in *Umění fejetonu* (1979); B. Svozil: J. N. prozaik, in J. N.: *Obrazy ze života* (1981) + N. fejetonistika, in J. N.: *Obrázky z domova i ciziny* (1983) → oboje *Tvář reality* (1986); V. Křivánek: Vývojové proměny N. poezie, *Lit. měsíčník* 1983, č. 1; R. Nenadál: Pohled na měšťáckou společnost u N. a W. M. Thackerayho, sb. *Město v kultuře 19. století* (1983); M. Pohorský: J. N., osobnost a básník, *ČLit* 1984, s. 3; D. Moldanová: N. Hřbitovní kvítí a Karel Havlíček, tamtéž, s. 16; E. Hermanová: *Smích Povídek malostranských z hlediska jejich literárněhistorického kontextu*, tamtéž, s. 24; F. Buriá-

nek: *Na okraj kritického díla N.*, tamtéž, s. 38; I. Seehase: N. fejeton cestovní, tamtéž, s. 367; V. Křivánek: N. „Ostrov v časův proudu“, tamtéž, s. 535; K. Hausenblas: *Nad jazykem a stylem N. prózy*, *Lit. měsíčník* 1984, č. 1; J. Janáčková: *Jenom fejeton*, tamtéž, č. 2 → *Stoletou alejí* (1985) + *Zápas básníka s básníkem aneb Čím je živo dílo*, *Tvorba* 1984, příl. Kmen, č. 28 + *Výmluvnost krátké a střední formy*, *ČLit* 1984, s. 108 → *Stoletou alejí* (1985); J. Svoboda: N. zápas o moderní českou literaturu, *Lit. měsíčník* 1984, č. 3; V. Königsmark: O N., májovcích a českém divadle, tamtéž, č. 4; V. Rzounek: *Nad odkazem J. N.*, tamtéž, č. 6; J. Kotalík: *Básník obrazů*, tamtéž, č. 6, 7 a 8; M. Tomčík: J. N. v národním a evropském kontextu, tamtéž, č. 9; A. Boháč: *Na prostý motiv J. N.*, *Literárněvědný sborník (PNP 1984)*; A. Haman: *Člověk a kosmos v Písniích kosmických*, *Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze* 1984, č. 4 a 1985, č. 1–2; I. Pfaff: N. účast v evropském revolučním hnutí, *Svědectví* 19, 1984/85, č. 73, s. 205; J. Janáčková: *Dvojitý pohled na Tichý dům*, in *Stoletou alejí* (1985); A. P. Solovjeva: J. N. a problémy realismu, *ČLit* 1985, s. 62; M. Jähnichen: *Literární střetání jako výzva*, tamtéž, s. 68; V. Křivánek: N. prozaické východisko a povídková tvorba K. M. Čapka Choda, tamtéž, s. 218; J. Karásek: J. N. a *Moderní revue*, sb. *Literární archiv 21–22, 1985–86*, s. 218; D. Moldanová: *Hřbitovní kvítí*, sb. *Rozumět literatuře* (1986); J. Dvořák: *Bilance roku J. N.*, *ČLit* 1986, s. 245; E. Hermanová: *Realistická fantastika Povídek malostranských*, tamtéž, s. 544 + O svobodě fejetonu a diktatuře záměru, *ČLit* 1987, s. 360; J. Janáčková: N. projekce národních tradic v *Baladách a romancích*, *ČLit* 1988, s. 193; V. Macura: *Český sen*, *Opus musicum* 1989, č. 2 → *Český sen* (1998); D. Tureček: *Morfologické rysy N. fejetonistiky 60. let*, *SPFF Brno, ř. D – lit. vědná*, 1989, č. 35; E. Hermanová: *Kletba žurnalistu v Povídkách malostranských*, *ČLit* 1989, s. 16; zp (Z. Pešat) in *Slovník básnických knih* (1990), *Balady a romance*, *Knihy veršů*, *Písňe kosmické*, *Prosté motivy*, *Zpěvy páteční*; A. Macurová: *Reflexe smíchu a smích jako prostředek reflexe člověka a světa*, J. Kolár: J. N. a česká karikatura, oboje sb. *Proudy české umělecké tvorby 19. století* (1991); M. Otruba: N. povídka *U tří lilí*, *ČLit* 1991, s. 97 → (s tit. *Diskurs o roli mimoestetických hodnot při recepci díla*) *Znaky a hodnoty* (1994) + ...a co je nerudovské?, *Přítomnost* 1991, č. 8; A. Stich: *Kdo co... je... J. N.*, *Přítomnost* 1991, č. 8; B. Balajka: N. *Střípky*, *Tvar* 1991, č. 34; D. Tureček: N. poněkud jubilejní aneb K pramenům poetismu, *Estetika* 1991, s. 179 + N. společensko-politický fejeton jako žánr, *SPFF Brno, ř. D – lit. vědná*, 1992, č. 39; A. Haman: *Dvě nerudovské marginalie*, *ČLit* 1991, s. 457 (k tomu J. Polák, *ČLit* 1992, s. 417 + 1993, s. 589; A. Haman, *ČLit* 1992, s. 418); F. Vodička: *Kritický ohlas Písni kosmických*, *ČLit* 1993, s. 640 (psáno 1940–41); V. Svatoň: *Sentimentální topika a motivika v raném díle J. N.*, sb. *Český romantismus v evropském kontextu* (1993); W. Schmid: *Jak si pan Vorel nakouřil pěn-*

Nešvera

ku. „Udalostnost“ v N. Povídkách malostranských, ČLit 1994, s. 570; M. Freise: Báseň J. N. Dědova mísa v literárním kontextu, ČLit 1995, s. 90; M. Mravcová: Trhání v české literatuře a ve filmu, sb. Osudový vlak (1995); A. Haman: Guldener a N., sb. Kultura, historie a současnost Plzně (1996); M. Mravcová: Mikrosvět hospody v díle J. N., A. Haman: N., pražské hospůdky a pivo, oboje sb. Hospody a pivo v české společnosti (1997).

ahm

Marie Nesnídalová

* 26. 1. 1891 *Spálené Poříčí* u Plzně

† 26. 9. 1970 *Praha*

Autorka intimně laděných veršů, veršované kroniky 2. světové války a cestopisné prózy.

Provdaná Šafránková. – Po privátním studiu na dívčím gymnáziu v Praze (mat.1916) vystudovala na pražské univerzitě matematiku a fyziku (doktorát 1921 prací *Elektronové lampy při fyzikálních metodách měrných a demonstračních*) a zakotvila jako pedagožka v Plzni, naposled jako ředitelka pomocné školy. Provdala se za vysokoškolského učitele, fyzika J. Šafránka. Podnikla několik zahraničních cest (Německo, Itálie, Holandsko – se Západočeským radioklubem k firmě Philips v Eindhovenu), podílela se na činnosti Západočes. radioklubu a spolupracovala s plzeňským tiskem.

Autorka tvarově málo osobitě citově vyhrčené subjektivní lyriky milostné, návratů do krajiny dětství i veršů naivisticky zdůvěřujících svět. V nehlubokých reflexivních verších vyznává zákony lásky, krásy a dorozumění mezi lidmi. Snaha najít za 2. světové války v dětech a v proměnách vyvolaných jejich růstem „jediné světlo ve tmě“ ustrnula na precitlivělém vytržení nad „zázrakem hmoty“ (*Slétla na zemi hvězdička*). Pokus o veršovanou kroniku událostí za 2. světové války znamenal sice obrat k nadosobnímu dění, nepřekročil však meze ploché, patosem nesené rétoriky. Své dojmy z cesty do Holandska zpracovala fejetonní prózou, v níž převažuje popisně informativní ráz.

ŠIFRA: Ma-Ne-. (Čes. deník). ■ PŘÍSPĚVKY in: Čes. deník (Plzeň); Zdravý lid (1946–47). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Svět ze všech nejkrásnější (BB 1930); Cestou (BB 1930); Do světa za rádiem (FF 1932); Zpíváme o lásce (BB 1942); Naše kronika (BB 1946); Slétla na zemi hvězdička (BB 1946). – *Ostat-*

ní práce: Co by měli vědět rodičové (1925); Zdroje elektřiny pro rádio (1926); Námět k úpravě školského rozhlasu (b. d., 1932). ■ REDIGOVALA *katalog*: Katalog výstavy zdravotní a sociální péče pro český západ v Plzni (1926). ■

LITERATURA: ● ref. Svět ze všech nejkrásnější: F. L. (Lukáš), Čin 2, 1930/31, s. 570; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 32, 1931/32, s. 389 ●; ● ref. Svět ze všech nejkrásnější a Cestou: -as. (M. Holas), RA 6, 1930/31, s. 360; V. H. (Z. Kalista), Lumír 58, 1931/32, s. 117 ●; -pa- (F. S. Procházka): ref. Cestou, Zvon 32, 1931/32, s. 125.

zp

Rudolf Nešvera

* 18. 4. 1883 *Budyně nad Ohří* u Roudnice nad Labem

† 15. 1. 1966 *Praha*

Dramatik, autor humoristických próz, komedií, aktovek, skečů i veršovaných deklamací a písniček, fejetonista.

Pocházel z rodiny úředníka. Absolvoval nižší reálku na Král. Vinohradech a 1899–1902 Československou obchodní akademii v Praze. 1902–06 byl továrním úředníkem v Litoměřicích, pak až do penzionování 1940 pracoval v různých funkcích (účetní, administrativní ředitel, správce) v Obchodní a živnostenské komoře v Praze. Mimo to byl 1910–18 zaměstnán jako účetní Čes. technického muzea v Praze.

Literární činnost zahájil N. za 1. světové války časopisecky publikovanými básněmi s převážně humoristickým nebo satirickým obsahem; podobně zaměřeny byly veršované deklamace (*Žertovné písničky a deklamace 1, 2, Revoluce v nebi*) a fejetony na aktuální témata (hlavně pro čas. Štika venkova, Nár. politika), které psal v poválečných letech. I v dramatické práci tíhl k humoru, volil zde však jak pro aktovky (*Manželská věrnost, Silné pohlaví* aj.), tak pro rozsáhlejší komedie (např. *Zázračný panák*) divácky vděčná privátní témata (především milostné a manželské kolize), která později dále obměňoval s využitím běžných komediálních schémat, záměny osob apod. (*Boj o vdovičku, Kráska z kanceláře*). V loutkových hrách z přelomu 20. a 30. let, jejichž hrdinou je tradiční figurka Kašpárka (*Kašpárkovy řečičky, Kašpárek – anděl míru*), projevil N. opět tendenci k satirickým narážkám na sou-